

21.08.23

לכבוד

עו"ד גלי בהרב-מיארה

אלופה יפעת תומר-ירושלמי

היועצת המשפטית לממשלה

הפרקליטה הצבאית הראשית

באמצעות דוא"ל: Lishkat-Yoetz@justice.gov.il

באמצעות דוא"ל: pazar@idf.gov.il

שלום רב,

הנדון: "החזרה חמה" בגבול ירדן

בשם המוקד לפליטים ולמהגרים, האגודה לזכויות האזרח בישראל והיא"ס ישראל, הרינו לפנות אליכם בנוגע לביצוע "החזרות חמות" של אזרחים זרים לירדן כפי שפורסם לאחרונה באמצעי התקשורת. כפי שיפורט להן, פרקטיקה זו, על פניו ועל סמך המידע המועט שפורסם, בסבירות גבוהה אינה עומדת בהתחייבות המדינה כפי שנוסחה במסגרת בג"ץ 7302/07, מחויבותה לאמנת הפליטים של האו"ם ולעקרון אי החזרה. זאת לאור העובדה שלמגורשים, על פי הדיווחים, לא נערך שימוע העומד בסטנדרטים להם התחייבה המדינה ולאור מדיניות ירדן, אשר אינה חתומה על האמנה בדבר מעמדם של פליטים (1951) והפרוטוקול המשלים לה (1967) (להלן: "אמנת הפליטים") כלפי מבקשי מקלט ופליטים השוהים בשטחה.

והכל כדלקמן:

1. ביום 13.08.23 פורסמה בעיתון הארץ כתבה העוסקת בהחזרתם של אזרחים זרים שנכנסו לישראל, שלא דרך מעבר גבול מסודר, משטח ירדן. במסגרת הכתבה צוין אירוע ספיציפי שהתרחש בתחילת אוגוסט בו הוחזרו חמישה אזרחים אריתראים לירדן. החמישה נתפסו על ידי צה"ל ולאחר תשאול קצר בו עלה לכאורה כי מדובר ב"מבקשי עבודה", הוחזרו לשטח ירדן. על פי תגובת דובר צה"ל שהובאה בכתבה "ההחלטה בעניין נעשתה בהתאם לדיון ולמחויבותה של ישראל, והתקבלה בדרגים בכירים". עוד, על פי האמור בכתבה אין מדובר במקרה בודד אלא פרקטיקה שכחה, במסגרתה גורשו משטח ישראל אנשים רבים, בהתבסס על נוהל חסוי, ומבלי שעברו תשאול מתורגם כראוי על ידי גורמים בעלי הכשרה מתאימה.

הכתבה מצורפת כנספח 1

2. מדובר בדיווחים מטרידים ביותר, המהווים למעשה "החזרה חמה" – פרקטיקה אשר לטעמינו אינה חוקית. בהקשר הנוכחי, החזרת אזרחים זרים למדינה אשר אינה חתומה על אמנת הפליטים של האו"ם, אף אינה מקיימת את התחייבות המדינה במסגרת בג"ץ 7302/07 **מוקד סיוע לעובדים זרים ואח' מ' שר הביטחון** (פורסם בנבו, 7.7.2011) (להלן: "בג"ץ 7302/07").

3. העתירה הנזכרת אמנם נדחתה תוך שמירת טענות הצדדים. אך זאת מכיוון שהמדינה הודיעה בנ תחדול מהחזרתם של מבקשי מקלט בגבול מצרים, ועל כן הדיון התייתר באותה עת (לפירוט השתלשלות ההליך ראו בפסק הדין).

4. על אף שלא ניתן צו מוחלט באותו הליך, במסגרת ההליכים המשפטיים הנ"ל הצביעה המדינה על מספר תנאי-סף אשר התקיימו לטעמה באשר להחזרות דן בגבול מצריים, המהווים לגישתה את התנאים המינימליים הנדרשים לצורך החזרת אנשים המבקשים להיכנס את גבולות המדינה שלא דרך מעבר גבול מוסדר:

א. ההחזרה התבצעה במסגרת "החזרה מתואמת", הנסמכת על הסכמות מוסדרות מראש בין המדינות, תוך שמירה על עקרונות המשפט הבינלאומי (פסקה 5 לפסק הדין);

ב. ההחזרה לא בוצעה ביחס למבקשי מקלט שהעלו טענת פליטות במסגרת תשאל שנערך להם על ידי גורמים שהוכשרו במיוחד לצורך זה (ראו פסקאות 6 ו-8 לפסק הדין);

ג. ככלל, תיערך החזרה של מבקשי מקלט למדינה ממנה הגיעו לישראל (שאינה מדינת מוצאם של המגיעים) **רק בתנאי שיהיו מוגנים שם מפני החזרה למדינת מוצאם ובתנאי שיקבלו יחס אנושי בסיסי עד למציאת פיתרון הולם עבורם** (ר' פסקה 12 לתשובת המדינה מיום 23.9.2007 ופסקה 4 לפסק הדין).

5. מבלי למצות את הטענות באשר לאי-חוקיותה הגמורה של "החזרה חמה", נראה על פניו כי **החזרתם של אזרחים זרים לירדן בנסיבות שדווחו נעשתה באופן המנוגד לאותן התחייבויות ממש**. בהתאם, החזרה זו ככל הנראה נעשתה גם בניגוד למחויבותה הבינלאומית של מדינת ישראל לעקרון "אי החזרה" המעוגן בסעיף 33 לאמנת הפליטים משנת 1951 ובג"ץ 4702/94 אל טאיי נגד שר הפנים, פ"ד מט (3) 846, 848, וזאת מכמה טעמים.

6. ראשית, לא נראה כי נעשתה בחינה ראויה של מצבם של המגורשים והאם יש בפיהם טענת מקלט. תשאל קצר שנערך על ידי נציגי צה"ל במקום האירוע (כך על פי הדיווחים) אינו מספק מענה הולם לחובתה של המדינה לבחון באופן יסודי האם בפניה מבקש מקלט אם לאו. ככלל, הגורמים בשטח אינם ערוכים ומוסמכים לבחינת סוגיית המקלט המורכבת, וממילא אינם יכולים להוות תחליף לחובה לערוך שימוע מוסדר, מותאם ומתועד בו יתאפשר לאדם לפרוש טענותיו בשפתו ובאופן מכבד טרם הרחקתו.¹

7. תנאי בסיסי ליכולת לערוך שימוע אפקטיבי לאדם כלשהו הוא כמובן היכולת לתקשר עם אותו אדם בשפה שהוא מבין. על פי הכתבה המצורפת לעיל, נראה כי תנאי זה, ככלל, אינו מתקיים ביחס לתשאלים המבוצעים בשטח. ככתוב: "גורם ביטחון שהשתתף בכמה מהמעצרים תיאר קושי לתקשר עם העצורים המגיעים ממדינות רבות, ולדבריו "בדרך כלל זה בשפת הסימנים. יכול להיות שמדובר בפליטים אבל אף אחד לא יודע לתקשר איתם כדי להבין מה הם אומרים..." כאמור מדובר בדיווח מטריד ביותר אשר בפועל מרוקן מתוכן את התחייבות המדינה כי לא יגורשו מבקשי מקלט שהעלו טענות פליטות, הביעו צורך בקבלת הגנה או פחד מפני החזרתם - במהלך התשאל.

8. לא למותר לציין כי הכלל היסודי והראשון המחייב את ישראל מכוח חברותה באמנת הפליטים הוא מתן אפשרות להגיש בקשות מקלט למגיעים לשטחה, אף אם כניסתם אליה סורבה (ר' בר"ם 8192/18

¹ ראו ע"מ 1038/08 מדינת ישראל נ' חסין געאביץ (פורסם בנבו, 11.8.2009), בג"ץ 3648/97 סטמקה נ' שר הפנים, פ"ד נג(2) 775, 728 (1999), בבר"ם 696/06 זורב אלקנוב נ' בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדון (פורסם בנבו, 18.12.06).

מדינת ישראל נ' Ediridinhage Lesli Pol Silva ואח' (פורסם בנוב, 2.12.2018) אשר עסק בהליכים שניהלו שלושה-עשר מסורבי כניסה מסרי-לנקה שהגישו בקשת מקלט בישראל).

9. סוגיה זו אף קיבלה התייחסות בבג"ץ 7302/07, אז גיבשה המדינה נוהל שכותרתו "נוהל החזרה מתואמת מיידית של מסתננים בגבול ישראל-מצרים", בכללו נקבע מנגנון שנועד לאתר מבקשי מקלט בקרב הזרים הנכנסים לישראל באופן שיאפשר את העברת עניינם למשרד הפנים; הוכשרו גורמים צבאיים במיוחד לצורך תשאול וזיהוי זה; גובשו טפסי תשאול; והוגדרו בעלי סמכויות מיוחדים לביצוע הסמכות כאמור (פסקה 8 לפסק הדין).

10. ייתכן כי גם היום תשאול יסודי בעניינם של המוחזרים לירדן, היה מעלה כי חלקם למעשה מבקשי מקלט שנמלטו מארצם ושלומו אינו מובטח אף בירדן.

11. הדברים נכונים ביתר שאת לנוכח יחסה של ממשלת ירדן לפליטים שאינם סורים המתגוררים בשטחה. קיים חשש כבד שהחזרתם של מבקשי מקלט לשם העמידה את חייהם וחירותם בסכנה, וזאת בניגוד לעיקרון אי החזרה וכן בניגוד לקביעת בית המשפט העליון בבג"ץ 7302/07 לעיל, אשר קבע כי "נוכח הקשיים שמעוררות מדיניות החזרה המתואמת... אנו מניחים אם וככל שיוחלט על חידוש מדיניות החזרה למצריים ובהתאמה על חידוש הנוהל, הדבר יעשה בהתאם לסטנדרטים המקובלים במשפט הבינלאומי ותוך מתן ערובות מתאימות שיבטיחו במידת וודאות גבוהה את שלומם של המוחזרים" (פסקה 12 לפסק הדין).

12. בשונה ממצרים ירדן מעולם לא חתמה או אשררה את אמנת הפליטים משנת 1951. בהתאם, ההגנה הניתנת לפליטים במדינה היא מוגבלת ביותר. ירדן חתומה על מסמך הבנות עם נציבות האו"ם לפליטים אשר מחייב את המדינה שלא להפר את עקרון אי החזרה; ומסמך את הנציבות לבחון בקשות מקלט, להעניק למבקשים אמצעי מחייה בסיסיים ולחפש עבור פליטים מוכרים פתרונות ארוכי טווח (משמע, סיוע ביישוב מחדש במדינות אחרות, שכן ירדן אינה מאפשרת אופק לשילובם במדינה).²

13. החל משנת 2019 אוסרת ממשלת ירדן על רישומם של מבקשי מקלט שנכנסו לירדן באשרה לצורך תיירות, קבלת טיפול רפואי, לימודים או עבודה. החלטה זו מונעת בפועל ממבקשי מאזרחי מדינות זרות שאינם סורים, להגיש בקשת מקלט ולזכות להגנה והתמיכה המינימלית המסופקת למבקשי מקלט רשומים על ידי נציבות הפליטים בירדן.³

14. מבקשי מקלט ופליטים מוכרים בירדן אינם רשאים לעבוד על מנת לפרנס את עצמם.⁴ דוח זכויות האדם השנתי של מחלקת המדינה האמריקאית לשנת 2022 מציין כי ככלל ממשלת ירדן מתנה זכאות לאישור עבודה בוויתור על טענות פליטות והגנת נציבות האו"ם לפליטים.⁵ עבודה בניגוד לחוק מעמידה פליטים בסכנת מעצר והוצאת צווי הרחקה כנגדם. אמנם במסגרת דו"ח זה לא תועד גירוש של פליטים אך יש לזכור כי כאמור מזה כחמש שנים שמבקשי מקלט שאינם סורים כלל אינם רשאים לחסות תחת הגנת

² [UN High Commissioner for Refugees \(UNHCR\), Submission by the United Nations High Commissioner for Refugees For the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report Universal Periodic Review: Jordan, July 2018, 3rd Cycle](#)

³ [World Report 2023: Jordan | Human Rights Watch \(hrw.org\)](#)

⁴ [US State Department, JORDAN 2022 HUMAN RIGHTS REPORT \(state.gov\)](#)

⁵ שם

נציבות האו"ם לפליטים.⁶

15. כמו כן, בירדן תועדו בעבר מקרים חמורים של הפרת עקרון אי ההחזרה. בחודש דצמבר 2015 משטרת ירדן עצרה כ-800 מבקשי מקלט ופליטים סודניים בעקבות הפגנות שהתקיימו מול נציבות האו"ם לפליטים.⁷ העצורים הועברו לשדה התעופה וגורשו לסודן תוך ימים ספורים. על פי דיווחים שפורסמו בתקשורת אותם מגורשים היו חשופים עם נחיתתם בסודן לסכנת מעצר. על פי כתבה שפורסמה בעיתון הגארדיאן הבריטי, כ-100 מהמגורשים נעצרו וחלקם נחקרו תחת עינויים.⁸

16. מהאמור לעיל עולה כי קיים חשש סביר, שהחזרתם של אזרחי מדינות זרות לירדן, מבלי שנערך להם שימוע אפקטיבי, העמידה את חייהם וחירותם בסכנה. הדבר עלול להוות הפרה של עיקרון אי ההחזרה, ובבירור מהווה הפרה של התחייבות המדינה במסגרת בג"ץ 7302/07.

17. משכך, נבקשכם להעביר לידינו כל מידע הנוגע לנסיבות תפיסתם והרחקתם של אזרחי מדינות זרות אלו, וכן העתק מן התשאל שנערך להם, הסמכתם של הגורמים המתשאלים וכל מידע נוסף הנוגע לעניין זה. בנוסף ככל והחזרתם של אזרחי מדינות זרות לירדן אכן מבוצעת בהתאם לנוהל שגובש על ידי צה"ל נבקש לעיין בנוהל. לכל הפחות נבקש לדעת מי הם הגורמים בירדן עמם מתואמת ההחזרה ואילו צעדים ננקטו על מנת לערוב לשלומם של המגורשים כפי שהתחייבה המדינה במסגרת בג"ץ 7302/07.

18. עוד נבקש כי המדינה תצהיר כי תחדול באופן מיידי מהחזרות מסוג זה, ומכאן להבא – תתנהל בהתאם לדין הבינלאומי ולהתחייבויותיה כפי שהובאו בפני בית המשפט העליון, לרבות העברת האדם לתחומי מדינת ישראל ליחידת הטיפול במבקשי מקלט לצורך הגשת בקשה.

19. נודה לקבלת תשובתכם בהקדם.

בברכה,

נטע מישל עו"ד

המוקד לפליטים ולמהגרים

העתק:

משה ארבל, שר הפנים

אייל סיסו, מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה

עו"ד דניאל סולומון, היועץ המשפטי לרשות האוכלוסין וההגירה

מתיאס לה רוט, נציג נציבות האו"ם לפליטים – המשרד בישראל

⁶ שם

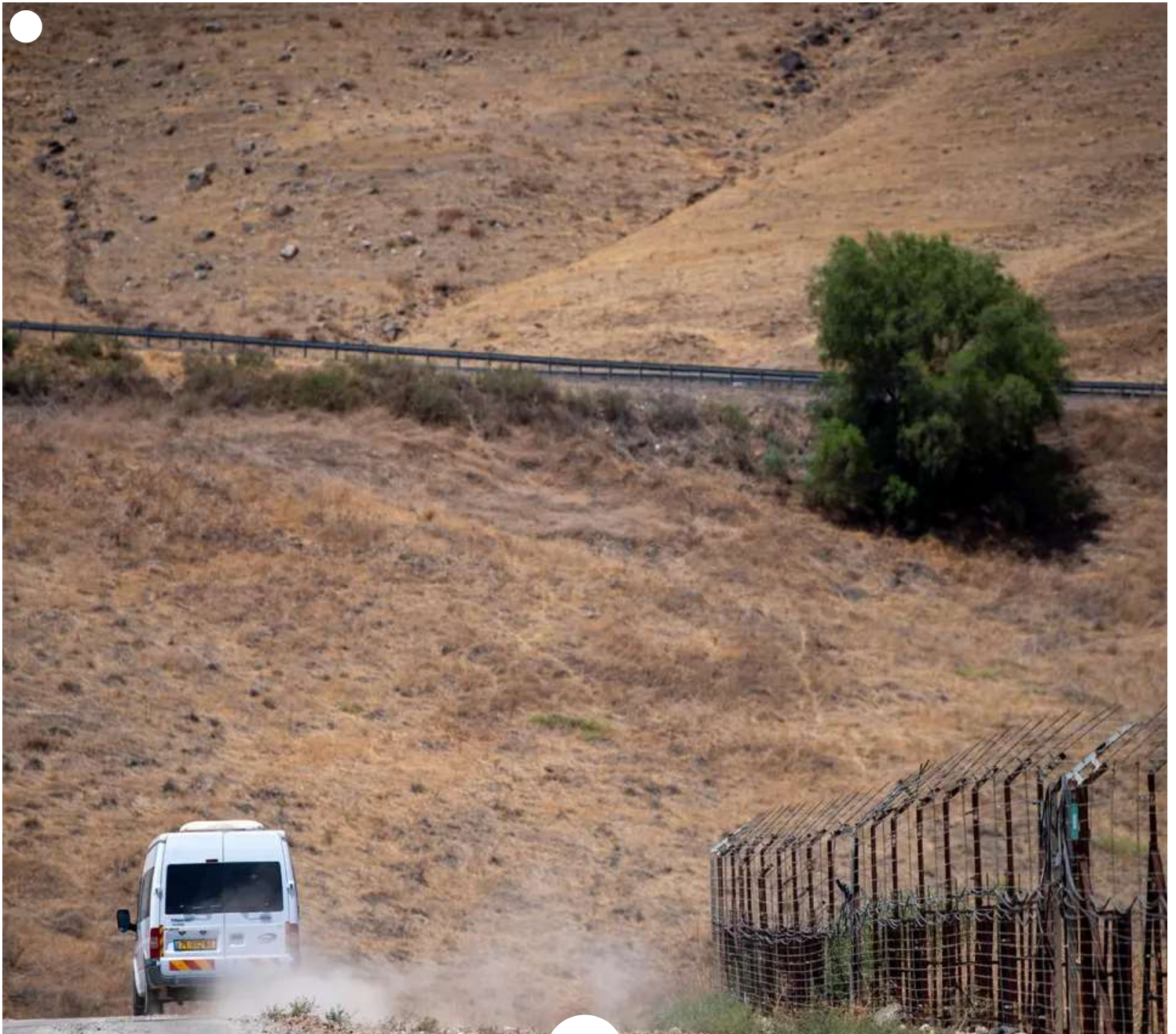
⁷ [Jordan: Deporting Sudanese Asylum Seekers | Human Rights Watch \(hrw.org\)](https://www.hrw.org/news/2016/01/19/jordan-deporting-sudanese-asylum-seekers)

⁸ The Guardian, Sudanese Refugees Forcibly Deported From Jordan Fear Arrest and Torture (19.01.2016)
[Sudanese refugees forcibly deported from Jordan fear arrest and torture | Sudan | The Guardian](https://www.theguardian.com/sudan/2016/jan/19/sudanese-refugees-forcibly-deported-from-jordan-fear-arrest-and-torture)

הארץ

יותר זרים נכנסים מירדן ללא היתר, וצה"ל מסתפק בבדיקה שטחית לפני הגירוש

השימוש בנוהל "ההחזרה החמה" הוגבר בחודשים האחרונים, והצבא מחליט בעצמו אם להעביר את מי שנכנסו לידי הירדנים - גם כשהם עשויים להיות מבקשי מקלט. גורם ביטחון: "אף אחד לא יודע לתקשר עם העצורים, בדרך כלל זה בשפת הסימנים"



גבול ירדן סמוך לנהריים, בשבוע שעבר. בצבא סבורים כי הנוהל יעמוד במבחן בני"ץ, שדן בו בעבר ולא קיבל הכרעה לאחר התחייבות של המדינה כי תפעל אחרת. צילום: גיל אליהו

עקוב

בר פלג

13 באוגוסט 2023



הכניסה לישראל היתה מסוכנת והתבצעה במהירות. המעצר שהגיע מיד אחריה היה מהיר לא פחות. אחמד (שם בדוי), מבקש מקלט מסודאן, חצה את הגבול מירדן בפברואר האחרון, ונתפס מיד בידי כוח צה"ל שהיה באזור. הצבא ביקש להחזיר אותו מיד לירדן, לאחר בדיקה שטחית בלבד, במסגרת נוהל שהשימוש בו שב להיות נרחב בשנתיים האחרונות. במקרה של אחמד הניסיון הזה לא צלח בשל סיחוב הירדנים לקבלו, והוא עצור מאז בישראל; אך לפי שיחות עם גורמים רשמיים ועדויות שהגיעו לידי "הארץ", ברוב המקרים מצליח ניסיון הרשויות לבצע את מה שמכונה "החזרה חמה" לירדן.

הגבול המזרחי, כשליש ממנו בשטחי הגדה המערבית, הפך להיות שער הכניסה העיקרי לישראל עבור מי שמבקש לעשות זאת ללא היתר. הקמת המכשול בגבול מצרים ב-2012 והאבטחה המוגברת בגבולות עם סוריה ועם לבנון גורמים לחדירה מהם להיות כמעט בלתי אפשרית, ובגבול השלום עם ירדן המשאבים של הרשויות נמוכים יותר. כך מוברחים שם כלי נשק, מעטים מהם נתפסים, ונכנסים גם מי שמבקשים לעבוד בישראל – או למצוא בה מקלט.



עמדה ירדנית בגבול המשותף, בשבוע שעבר. צילום: גיל אליהו

רשות האוכלוסין מקדמת: זרים שיגורשו ישלמו על כרטיס הטיסה שלהם
המדינה מקדמת חוק שייתן לפקחי רשות האוכלוסין יותר כוח, ללא פיקוח חיצוני



ירדן מסכימה לקבל רק מי שמוחזרים אליה מיד לאחר מעצרו, ולכן שואפת ישראל להשלים במהירות את בדיקות הרקע של הזרים שנתפסו בגבול, ולעתים אינה ממצה אותן. אמנת הפליטים הבינלאומית, שישראל חתומה עליה, אוסרת את גירושם של קורבנות סחר בבני אדם ומבקשי מקלט ממדינות שבהן יש סכנה – הגדרה שהמדינה מחילה כיום על סודאן, על אריתריאה, על אזקראינה ובפועל גם על אתיופיה. הבריור אם מי שנעצרו בגבול עונים לקריטריונים האלה, או שהם מהגרי עבודה, נעשה באופן שאינו מאפשר קבלת תשובה מדויקת, וכך רבים מגורשים בניגוד למחויבות שהמדינה נטלה על עצמה.

צה"ל טוען לקיומו של נוהל המסדיר את הבדיקות כך שישקפו את מצב העצורים, אך נמנע מלהציג אותו בטענה שהוא מסווג. לדברי קצינים העוסקים בנושא, ההחזרה המהירה לא תבוצע אם התשאל הראשוני של הנחקר מעלה "טענה מבוססת" שגירושו יעמיד בסכנה של ממש את חייו או את חירות.



מבנה סמוך לגבול עם ירדן, בשבוע שעבר. ראש המועצה האזורית עמק הירדן אמר כי "הגבול פרוץ" צילום: גיל אליהו

התשאל בשטח מתבצע בידי קצינים ונגדים, חלקם גששים, שלפי הצבא עברו "הכשרה מתאימה", כזו שלא ניתן לעמוד על טיבה ועל הצלחתה בשטח בשל סירוב הצבא להציג את הפרטים. אנשי מקצוע אזרחיים אינם מעורבים בבדיקות האלה, וכך גם המשטרה וארגונים הומניטריים. מקורות ברשות האוכלוסין וההגירה סבורים כי לצבא אין כלים של ממש לזהות מי מבקש להגר ומי נס על חייו, וגורם רשמי באזור טוען כי "למשטרה אין חשק לטפל בכמה מהגרי עבודה, אז מעבירים אותם לצבא וכולם רוצים להיפטר מהם כמה שיותר מהר".

- פרסומת -



הקצינים ששוחחו עם "הארץ" אמרו כי "אנחנו סומכים על החיילים שיפעילו שיקול דעת מול הסימנים המחשידים. הרוב דוברים ערבית (בצפון אתיופיה ובאריתריאה מדברים תיגרינית, ב"פ), הם יודעים להתייחס לסיטואציה". גורם ביטחון שהשתתף בכמה מהמעצרים תיאר קושי לתקשר עם העצורים, המגיעים ממדינות רבות, ולדבריו "בדרך כלל זה בשפת הסימנים. יכול להיות שמדובר בפליטים אבל אף אחד לא יודע לתקשר איתם כדי להבין מה הם אומרים. צריך לבדוק אותם בגלל החשש הביטחוני, אבל רואים שהם מסכנים שעברו מסע בדרך לכאן, לרוב הם מגיעים מיובשים".

שינוי מדיניות אטי

הצבא אינו חושף כל נתון הקשור במספר ניסיונות הכניסה הלא חוקיים למדינה ולשטחי הרשות הפלסטינית, והיקף התופעה אינו ידוע. תושבים באזור וגורמים המעורבים בפעילות בגבול ששוחחו עם "הארץ" מעידים על עלייה במספר ההסתננויות, וראש המועצה האזורית עמק הירדן עידן גרינבאום אמר כי "המציאות בגבול מטרידה אותנו, הוא פרוץ למעבר אנשים ואמצעי לחימה".

מלבד דיווחים אלה, ניתן להסתמך רק על הנחות ונתונים משלימים: רשות האוכלוסין עצרה מתחילת השנה 83 שוהים ללא היתר שנכנסו מירדן, אחרי 63 בשנה שעברה ובזדדים בכל אחת מהשנים שקדמו לה; ירדן חדלה ב-2019 להעניק מעמד פליט למבקשי מקלט, ובשל כך הורעו תנאיהם והם אינם רשאים לעבוד; מדינות רבות נמצאות במשבר כלכלי; והמלחמה באתיופיה גרמה לרבים להימלט משם ומאריתריאה, ובהיעדר פרצות של ממש בגבול ישראל-מצרים הפכה ירדן לתחנת היחידה לישראל.



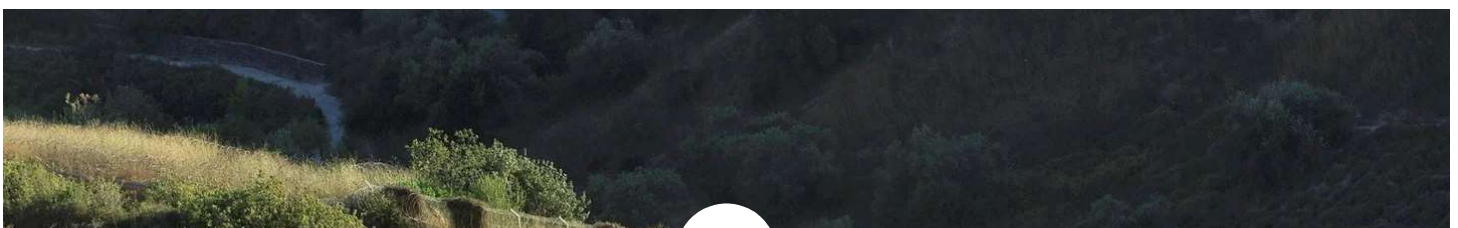


כלא גבעון בו שוהה אחמד, ב-2021. מבין 146 העצורים, עשרה הם מסודאן צילום: מוטי מילרד

בכיר ברשות האוכלוסין אמר כי מרבית הזרים שנעצרו הודו כי ביקשו למצוא עבודה בישראל, וגם גורמי צבא מעידים כי רוב מכריע של הזרים שמנסים להיכנס מגיעים ממדינות שאינן באפריקה, ואין חשש לשלומם בארצותיהם. הרשות סירבה למסור נתונים רשמיים על החלוקה למדינות מוצא, אך ידוע שמבין 146 העצורים, עשרה הם מסודאן, בהם אחמד — ואלה הגישו יחד בקשת מקלט — ועוד לפחות 35 נשים הובאו מאתיופיה בניגוד לרצונן. רובן הוכרו כקורבנות סחר, זכו למעמד בישראל והוכנסו לתוכנית שיקום.

גם אם ברור כי הרוב הגדול הם מבקשי עבודה, העדויות מצביעות על כך שמספר מבקשי המקלט זניח פחות מכפי שטוענות רשויות המדינה במוצהר, או במעשה המתבטא בבדיקה כמעט אגבית של האפשרות כי הם בסכנה. העמדה ההולכת ומחלחלת בגופים הרשמיים היא שמי ששהה במדינה אחרת בשנים האחרונות ולא ניסה מיד להיכנס לישראל אינו נמצא עוד בסכנה. היחס הזה בא לידי ביטוי גם בבתי הדין להגירה, והדיין יוסי ברדא, שעסק בתיקו של אחמד, כתב כי "אין לומר באופן גורף כי נתינים שכאלה הינם בהכרח נתינים שלא ניתן להרחיקם מישראל". המדיניות הרשמית בישראל, האוסרת לגרש סודאנים, לא שונתה מאז נקבעה ב-2005.

אחמד, המוחזק בכלא גבעון מאז פברואר, הציג בשימוע שנערך לו לאחר מעצרו בגבול תעודת פליט מטעם נציבות האו"ם בירדן, המעידה כי נמלט מארצו. לדבריו, הוא ביקש הגנה ועבודה, מכיוון שירדן לא העניקה מעמד לו ולמשפחתו שנותרה שם. במסמכים שהגישו לבית הדין עורכי הדין, מהמוקד לפליטים ולמהגרים, נכתב כי הוא נשאל בשימוע שנערך לו עם כניסתו לארץ "למה עברת בשחייה? למה לא הגעת בטיסה או דרך מעבר גבול? ככה נכנסים מחבלים". הוא סיפר כי נדרש לשלם אלף דינר (כ-5,260 שקל) עבור סיוע בהברחת הגבול לישראל.





כוחות או"ם וחילי צה"ל סמוך לגבול לבנון, בחודש שעבר. הצבא נמנע מלהציג את הנוהל שמסדיר לטענתם המסדיר את הבדיקות צילום: AZIZ TAHER/רויטרס

תשעת חבריו לבקשת המקלט נעצרו זמן לא רב לפניו או אחריו, ומלבדו כולם שוחררו ממעצר. המדינה אינה נוהגת להחזיק במתקני כליאה את מי שאין להם "אופק לגירוש" — אפשרות להחזיר אותם לארצם או סיכוי סביר שתימצא מדינה שתקלוט אותם — אך הוא נותר עצור, בין השאר כי לא גייס את הערבות הדרושה בגובה 10,000 שקל.

"החלטה לפי הדין"

מנהל זרוע ההרחקה ברשות האוכלוסין, ערן קהת, הודיע בחודש שעבר לבית הדין לביקורת משמורת כי סוגיית ההחזרה לירדן של מי שכבר נכנסו לישראל נדונה בימים אלה בידי גורמים מדיניים והצבא כדי לתת לה "מענה אופרטיבי". בכיר ברשות הזהיר כי "אם המדינה לא תחסום את הגבול או תגיע להסדר עם הירדנים, תהיה פה בעיה". ממשרד ראש הממשלה נמסר, בשם המל"ל, כי "ישראל פועלת מול הרשויות הירדניות לתיאום בנושא המסתננים מהגבול המזרחי".

בתחילת החודש נעצרו באזור עמק המעיינות חמישה אריתריאים, והם הוחזרו לירדן עוד באותו הלילה. גם במדיניות הנוגעת למדינה זו אין כל שינוי רשמי, אך צה"ל דבק באופן רשמי בעמדה כי הם היו מבקשי עבודה שניסו לחצות לישראל. "ההחלטה בעניין נעשתה בהתאם לדין ולמחויבויותיה של ישראל, והתקבלה בדרגים בכירים", נמסר מהצבא, הטוען כי החזרת החמישה לירדן — כפי שנטען ביחס לכל המקרים — מתואמת ובטוחה, ומתבצעת לאחר אישור מירדן כי לא תישקף להם סכנה. אריתריאים המתגוררים בישראל הביעו חשש לגורל החמישה, ואמרו כי עוד לא קיבלו אישור כי הם שבו לבתיהם בשלום. במוקד לפליטים ולמהגרים אומרים כי קיבלו בשנים האחרונות דיווחים על החזרה כפויה מירדן לסודאן של מבקשי מקלט.





גבול לבנון, במאוס. מכשולים ואבטחה מוגברת הפכו את הגבול הצפוני להיות כמעט בלתי חדיר צילום: פאדי אמון

לפי הצבא, נוהל החזרה החמה עבר רענון בשנה האחרונה בשל העלייה במספר החציות הלא מורשות של גבול ירדן, והתנאים לביצועה בכל הגבולות חודדו. בין השאר, נקבע כי כל גירוש כזה דורש את אישורו של מפקד הפיקוד שבשטחו התבצעה הכניסה לשטח ישראל. הגירוש יתבצע, לטענת הצבא, רק כלפי מי שאין להם נסיבות הומניטריות, ביטחוניות או פליליות. במקביל, הודק "התיאום הטקטי", כהגדרת גורם צבאי, עם הרשויות בצד השני של הגבול, והירדנים דורשים כי כל החזרה כזו תהיה במעבר גבול רשמי.

בצבא סבורים כי ההנחיות שנוסחו עם גורמים אזרחיים, בהם משרדי המשפטים והביטחון, עומדות בכללי הדין הבינלאומי ועקרון אי החזרת הפליטים, וכי בג"ץ יכשיר אותן אם ידרש לנושא. לפי צה"ל, נכתב בנוהל המסווג כי "החזרה מיידית תתבצע תוך פרק הזמן הקצר ביותר ממועד קבלת ההחלטה מצד מפקד הפיקוד המרחבי", והודגש כי היא תבוצע "תוך צמצום סיכון ככל האפשר ועם ערבות לביטחון האזרח הזר". נציבות האו"ם לפליטים מתחה ביקורת פומבית על השימוש בנוהל עוד כשהופעל בעשור הראשון של המאה, וטענה כי הוא עומד בסתירה לחובותיה של ישראל שעולות מדיני המשפט הבינלאומי לענייני פליטים.





עמדה צבאית בירדן סמוך לגבול המשותף, בשבוע שעבר צילום: גיל אליהו

בג"ץ דן בעבר בהחזרה החמה, בעקבות שימוש נרחב בה בגבול מצרים. העתירה נגד הנוהל שהגישו ב-2007 המוקד לפליטים ולמהגרים והקליניקה לזכויות פליטים לא הגיעה להכרעה, לאחר שהמדינה הודיעה לבית המשפט כי תפעל אחרת בעתיד, והעתירה התייתרה בהסכמת הצדדים. בין השאר, הסכימה המדינה לכמה תנאי סף להחזרת מבקשי מקלט מאפריקה, ובהם החזרה מתואמת, הנסמכת על הסכמות בין המדינות "תוך שמירה על עקרונות המשפט הבינלאומי", והימנעות ממנה אם עולה טענה לפליטות בידי גורמים שהוכשרו במיוחד לצורך כך.

ב-2011 הבהירו חיילי מילואים ששירתו בגבול מצרים כי יסרבו להפעיל את הנוהל, ומפקד החטיבה שלהם הורה להימנע ממנו בתקופת השירות שלהם באזור. ב-2020 דווח ב"הארץ" כי צה"ל נוקט בשיטת ההחזרה החמה גם כלפי עשרות מבקשי מקלט שחצו את גבול לבנון, ולאחר הפרסום השימוש בה שם נבלם.

עו"ד יונתן ברמן, שהיה היועץ המשפטי של המוקד והיה שותף לעתירה, טוען כי גם כשהופעל מול הנכנסים מסיני הנוהל לא היה תקין, ולא עמד בתנאי המשפטי הבינלאומי. לדבריו, צה"ל משתמש בו בהיעדר יכולת לזהות טענות הומניטריות של מי שמידפקים על דלתה של המדינה. "ההכשרה שהחיילים קיבלו בעבר היתה בדיחה", אמר ברמן בשיחה עם "הארץ", "אם היא דומה כיום, המצב לא תקין. יש לי ביקורת על יחידת מבקשי המקלט במשרד הפנים, אבל שם עוברים הכשרה משמעותית יחסית. אי אפשר באמת לבצע תשאולים כאלה בשטח, כשהאנשים בטראומה, ולשאול אותם שאלות לאור פנסי הג'יפ". שירה עבו, מנהלת המחלקה הציבורית במוקד, הוסיפה כי "הדיווח של צה"ל על ההחזרה החמה לירדן מדליק נורה אדומה, ומאותת כי צה"ל מתנהל בניגוד להסכמות שהגענו אליהן".

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:



פרסומת: לשרדג כל רגע בחיים: כרטיס הפלטינה ממתכת של אמריקן אקספרס

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

ממומן
Bralloon™ / החזייה החדשנית ביותר בשוק

ממומן
AIG / מורידים את מחיר הביטוח תוך 5 דקות. לחצו להצעה

חדשות / עו"ד של פלסטיני שנעצר: "הטביעו עליו מגן דוד"; המשטרה: מקור הסימן בנעל...

חדשות / אחרי שנים של שקרים, מכחישי תוצאות הבחירות בארה"ב מתחילים לשלם

ממומן
מכון נן ליר בירושלים / על כתיבה ויצירה | פתיחת התחרות לשנת 2023 | 27.8.2023

ממומן
bodymindwellbeing.com / צלוליט בגיל 50: עשי את זה הלילה, לפני שיצא (לילה הבא)

חדשות / מסמכים מצונזרים מעידים: שגרירות ישראל בבריטניה התערבה רהליר משפחתי ווד

חדשות / כשהרוחות בבירון התלהטו בשל ההפיכה והמחאה, החליטו כמה חושעים לניסוח





ממומן
Peugeot.co.il למיטרים | ימים | דלת האבזר הבטיחותי |
Peugeot 408 / בדקנו ומצאנו: פיג'ו
408 החדשה, שילוב בין סטייל
מקורי לחוויית נהיגה...

ממומן
passportgroup.co.il / האם אתה
זכאי לדרכון גרמני אירופאי? ענה
על השאלון כדי לגלות!

חדשות / הדרישה לחסימות נרחבות
בת"א לא הגיעה משב"כ; מקורות:
הן צומצמו בשל...

חדשות / ירדתי ל-4 ימי עבודה
בתמורה להורדת שכר. הדבר הכי
טוב שעשיתי בחיים

תגובות

להוספת תגובה
מזוהה

לבחירת השם
כנינו קבוע

שם

הזינו שם שיוצג באתר

תגובה

משלוח תגובה מהווה הסכמה לתנאי השימוש של אתר הארץ

שלחו



- פרסומת -



2 תכשיטים ושעונים

תוכן שיווקי

מדדים של קסם





4 תובנות מהדוחות של ענקיות הנדל"ן למגורים בארה"ב

תוכן שיווקי



5 מקרים מיוחדים שבהם בג"ץ דן בהרכב מורחב

תוכן שיווקי





5 חברות ענק מקטגוריית מוצרי המותרות

תוכן שיווקי



4 עובדות מעניינות על מדד ה-S&P 500

תוכן שיווקי



רכשו מנוי
מדיניות פרטיות
תנאי שימוש
צרו קשר
פרסמו באתר

שירות למנויים
נגישות
דיווח על בעיית נגישות
הצהרת נגישות
כתבות להאזנה

להורדת האפליקציה

© כל הזכויות שמורות

